

Een open mind voor open data

Is open data gewoon een andere manier van informatie organiseren of is het de gangmaker van verandering?

“In het buitenland zijn ze al een stuk verder.”
“Van Neelie Kroes moeten we er ook aan.”
“Het levert wel heel veel werk op!” “Maar wat kan en moet je er eigenlijk mee?” Wie wel eens een glimp of klank opvangt van de discussie over open data, hoort ongetwijfeld vaak deze zinnen rondzingen. Het gonst rond, maar nog wel onder de oppervlakte. Tijd om experts aan het woord te laten. En om te inventariseren wat de communicatie-discipline ermee moet.

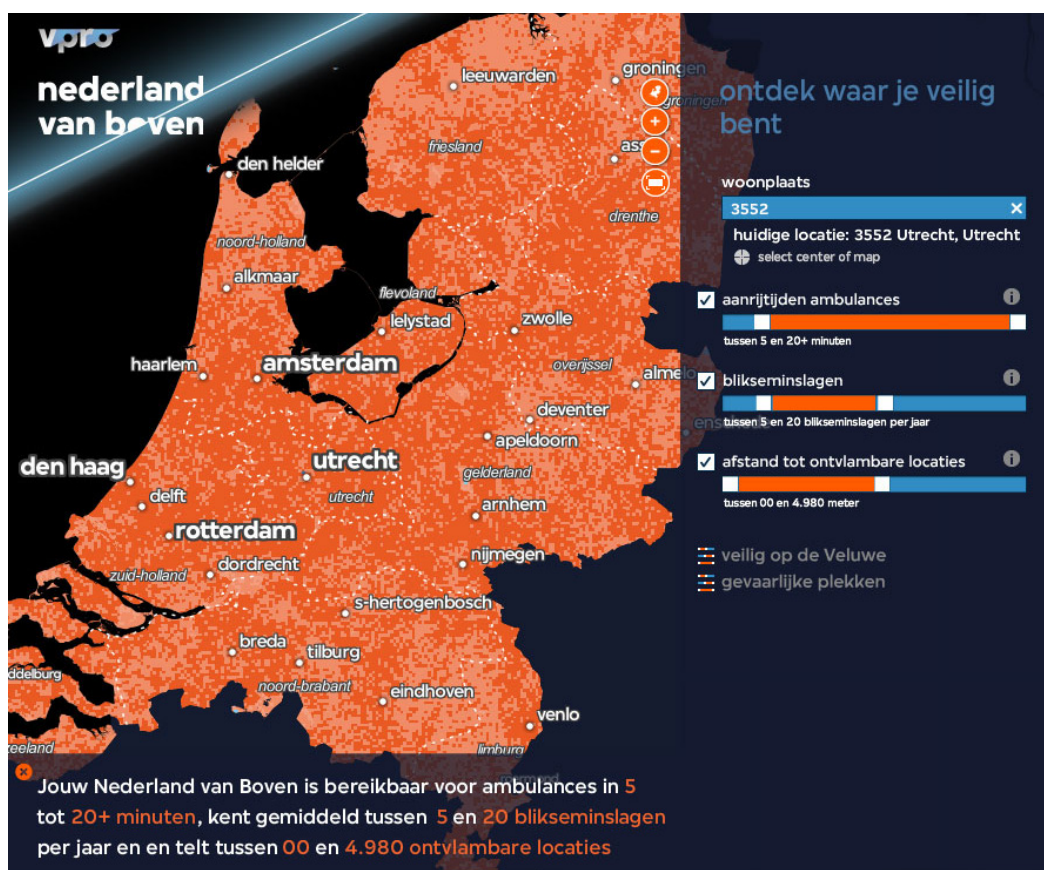
Wat is open data eigenlijk?

Voordat we kijken naar de mogelijkheden die open data bieden, is het zaak eerst stil te staan bij het begrip zelf. Open datasets zijn bronnen van onbewerkte (overheids)informatie die openbaar zijn en waar geen auteursrechten of andere rechten van derden op berusten. Het gaat om informatie die verzameld is om een publieke taak uit te voeren. En die dus ook gefinancierd is met publieke middelen. Belangrijk is ook dat de informatie of gegevens uit

dossiers en processen niet tot personen zijn te herleiden. Verder is het essentieel dat de gegevens door een computer gelezen kunnen worden, zodat zoekmachines informatie in documenten kunnen vinden en geautomatiseerd kunnen verwerken

Aansprekende voorbeelden

Eenmaal beschikbaar? Dan kun je ermee aan de slag gaan. Aansprekende voorbeelden zijn er al genoeg. Zo maakt Buienradar gebruik van de gegevens van

Nederland van Boven laat ons land op een verrassend nieuwe manier zien, vanuit de lucht. Met datavisualisaties en helikopterbeelden vertelt deze tiendelige TV-serie en interactieve website een verrassend visueel verhaal. Zo was er één uitzending over veiligheid. Met bovenstaande kaart kun je ontdekken waar de grootste kans is op een bliksemaanslag, hoe dicht een ontvlambare locatie bij jou in de buurt zit en hoe snel een ambulance ter plaatse is. Kijk voor meer voorbeelden op <http://nederlandvanboven.vpro.nl>

het KNMI, biedt Verkiezingskaart informatie over de afgelopen landelijke verkiezingen en kunnen met de website 10.000scholen.nl scholen onderling worden vergeleken. En ook de succesvolle VPRO-serie *Nederland van Boven* maakte volop gebruik van allerhande data om zo meer inzicht in ons eigen land te krijgen. Het is slechts een greep uit de vele toepassingen die met open data zijn gerealiseerd.

Creative en innovatieve toepassingen

De overheid maakt, onder meer via het portaal data.overheid.nl, overheidsinformatie voor iedereen toegankelijk. Door die informatie te hergebruiken, kunnen nieuwe websites en applicaties gemaakt worden. Hoe meer open data toegankelijk is voor de gemeenschap, hoe creatiever en innovatiever deze er toepassingen mee kan creëren. En ook hier is het belangrijk dat datasets voor iedereen toegankelijk zijn zonder financiële, juridische en technische drempels. Beperkingen zouden vooruitgang alleen maar in de weg staan.

De mitsen en maren

Kost te veel geld | Er is geen businesscase | Heeft commerciële waarde | Het is privacy gevoelig | Het is geheim | Het is niet van ons, en we weten niet van wie het wel is | De kwaliteit is onbekend | We weten niet waar het is | Het is niet ons werk | Het is geen bruikbaar formaat | Ik ben niet geautoriseerd | Mensen gaan het misbruiken | Imagoschade voor de minister | Het is nog niet klaar | De overheid verliest zijn reputatie | De bestanden zijn te groot | We hebben niet genoeg bandbreedte | Het is onze eerste stap | Kunnen het vinden, maar hebben geen toegang | It is out of date, te oud | We hebben het alleen op papier | We weten niet of het legaal is | Ons management zegt nee | We hebben het nog nooit eerder gedaan | Geen idee wat iemand ermee aan moet | Er zit geen waarde in | Geen tijd | resources | Ze kunnen het wobbelen | We maken het open (maar passen 90% aan) | Het is incompleet | Het is incorrect | Commercieel gevoelig | Het wordt gevaarlijk als het wordt samengevoegd | Mensen gaan er de verkeerde dingen uithalen | Het leidt tot overbodige discussies | We kunnen niet bevestigen of ontkennen dat we het hebben

Hergebruik van overheidsinformatie

In mei 2011 liet toenmalig minister van BZK Donner weten er een voorstander van te zijn om het hergebruik van overheidsinformatie actief te bevorderen. In een brief aan de Tweede Kamer schreef hij dat het openbaar, vindbaar en herbruikbaar aanbieden van open data positieve maatschappelijke en economische effecten kan hebben. Volgens Donner voorziet overheidsinformatie in een behoefte, heeft het economische waarde en draagt het bij aan de participatie en controle door burgers.

Frank Verschoor werkt aan verschillende open data-projecten bij diverse gemeenten en bij Agentschap NL. Volgens hem is het onderwerp momenteel erg populair. “De media schrijven er veel over en er zijn regelmatig bijeenkomsten over open data.” Voor hem is een *open mind* van groot belang bij het behandelen van dit onderwerp. “Al wordt open data nog te vaak als iets technisch gezien”, zegt hij. Verschoor vindt het de taak van de overheid om open data te stimuleren. “Open data is de gangmaker van verandering en daarom is het zo belangrijk.”

Transparantie

De discussie bevindt zich in Nederland, zeker vergeleken met andere landen, voornamelijk nog in de fase van vragenstellen. De meest gehoorde term in de discussie is transparantie. Een bekend voorbeeld is de site *Where does my money go* in het Verenigd Koninkrijk waarmee bestedingen van overheden inzichtelijk worden gemaakt. Dat zou ook kunnen gelden voor democratische processen en besluitvorming. Denk bijvoorbeeld aan het in kaart brengen van besluiten per onderwerp en politieke partij. Wie dat combineert met andere beleidsrelevante datasets, zou weer nieuwe inzichten kunnen krijgen in het functioneren van ons democratisch bestel. Overigens leidt het beschikbaar stellen van open data op zichzelf niet tot transparantie. Het gaat vooral om de nieuwe toepassingen die ontwikkelaars bedenken die met data aan de slag gaan. Uiteindelijk is het idee dat daarmee de transparantie van het handelen van de overheid wordt vergroot. Interpretatie van de data op de goede manier is daarbij van groot belang. Het is dan ook aan de aanbieder van de open data om de context van de data goed te duiden.

Het open data-portaal van de overheid

Volgens *Paul Suijkerbuijk* zal open data een vast onderdeel worden van de manier waarop de overheid transparant(er) wordt. Suijkerbuijk is projectleider van data.overheid.nl, het open data-portaal van de Nederlandse overheid dat in september 2011 officieel door Donner werd gelanceerd. Op dit moment zitten er 251 datasets in het register. Het betreft een vrij divers aanbod van data: zo zit er bijvoorbeeld het compleet basiswettenbestand in, waterhoogten van Rijkswaterstaat, maar ook een dataset met 13 oplaadpunten voor elektrische auto's in de gemeente Utrecht.

Innovatie en economische bedrijvigheid

Een ander veelgehoord argument vóór open data is dat het zorgt voor nieuwe kennis, producten en

Er zijn legio voorbeelden van het bevorderen van transparantie door het gebruik van open data. Zo is er bijvoorbeeld de app *Fileindex*: dit is een widget voor op je smartphone die de 5 dichtstbijzijnde files laat zien. De toepassing maakt gebruik van gegevens van de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW). De NDW-databank biedt inzicht in de actuele verkeerssituatie op snelwegen, provinciale wegen en doorgaande stedelijke wegen van de deelnemende overheden. De databank biedt daarnaast ook statusgegevens, zoals informatie over wegwerkzaamheden. NDW distribueert deze gegevens naar wegbeheerders en aanbieders van verkeersinformatie. Zij informeren de weggebruikers over de verkeerssituatie.

diensten. Ofwel, open data genereert innovatie en economische bedrijvigheid. Open data is dan ook een belangrijk onderdeel van de Digitale Agenda van het ministerie van EL&I. Overheden, van lokaal tot op Europees niveau, organiseren geregeld wedstrijden waarin deelnemers uitgedaagd worden applicaties te maken met de open data. Dit idee is komen overwaaien uit de Verenigde Staten waar in 2009 de wedstrijd *Apps for Democracy* werd georganiseerd. Open data leent zich prachtig voor innovatie en dus laten overheden zich geen kans onbenut om hier gebruik van te maken. Op Appsvoornederland.nl staan verschillende apps die ontstaan zijn naar aanleiding van zo'n wedstrijd.

Goudmijn

Ook Europa mengt zich in het debat over open data. "Uw data zijn meer waard als u die weggeeft", stelde Eurocommissaris Kroes eind vorig jaar bij de introductie van de nieuwe open data-strategie van de Europese Unie (EU). De EU vindt dat haar lidstaten meer overheidsdata voor hergebruik ter beschikking moet stellen. Zij stelt de komende twee jaar zo'n honderd miljoen euro beschikbaar voor onderzoek naar de technologische aanpak hiervan. Deze investering blijft volgens de Europese Commissie niet zonder gevolgen: de directe en indirecte economische impuls van betere toegang tot overheidsdata zouden jaarlijks zo'n 27 miljard euro kunnen opbrengen.

Kroes wil de, om in haar woorden te blijven, 'goudmijn' van open data ontsluiten en de Europese

publieke sector openen. Zij wil dat de EU zo snel mogelijk een eigen data-portaal opent waar open data van de EU te vinden zijn. De bedoeling is dan dat op termijn nationale open data-portalen hierop kunnen aansluiten. Volgens Kroes zijn open data de grondstof voor nieuwe informatieproducten en -diensten. En dit alles zorgt uiteindelijk voor, daar is 'ie weer, meer transparantie en betere besluitvorming. Op haar weblog schrijft Kroes dat het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Denemarken in de EU vooroplopen als het gaat om het beschikbaar stellen van open data. Zij moedigt alles en iedereen, inclusief haar eigen organisatie, aan om hiermee aan de slag te gaan. Want zo stelt onze Eurocommissaris in Brussel: "Open data gaan mij nauw aan het hart."

De kracht van open data en de rol van communicatie

Wat moet de communicatiediscipline nu met dit verhaal? Hebben communicatieprofessionals een rol in open data en welke dan? Suijkerbuijk: "Voor de communicatiefunctie is het vooral van belang te sturen op de kracht van open data. Realiseer je dat er informatie vanuit de organisatie naar buiten gaat. En dat de communicatieve kracht van deze data heel sterk kan zijn. Als er onhandige dingen gebeuren met deze data, dan kun je daarover ook het gesprek met de ontwikkelaar opzoeken. Het bieden van goede oplossingen is ook voor hem van belang; deze staat over het algemeen open voor dit gesprek."

Ook kan het gebeuren dat er interpretaties van de data gemaakt worden die niet kloppen. Het is belangrijk om daarin bij te sturen. "Angst voor een

verkeerde duiding van de gegevens mag echter nooit een reden zijn om de data gesloten te houden", aldus Suijkerbuijk.

Geen doel op zich

Open data heeft voordelen voor de maatschappij. "Open data zorgt voor een beter functionerende maatschappij door innovatieve toepassingen", schetst Suijkerbuijk. "Bedrijven kunnen er geld mee verdienen, en burgers kunnen inzicht krijgen in het handelen van de overheid. Bovendien is er de mogelijkheid om tot een compactere overheid te kunnen komen doordat marktpartijen een deel van

Een aantal raakvlakken tussen open data en communicatie

- Datasets worden **gepubliceerd** op websites of dataportals (zoals <http://opendata.enschede.nl/>, <https://ondernemersplatform.antwoordvoorbredrijven.nl/> en data.duo.nl) en zijn daarmee voor iedereen toegankelijk
- Heel belangrijk is een **goede beschrijving** van de dataset. Met name de context (wat voor data, hoe en waarvoor wordt de data door de bronhouder gebruikt) is cruciaal. Een goede beschrijving stimuleert het hergebruik
- Door publicatie van data ontstaan er mogelijk vragen. Belangrijk is om de vraag wie verantwoordelijk is voor de **afhandeling van die vragen** binnen de organisatie te bespreken
- Voorwaarde voor open data is dat iedereen het onbeperkt kan hergebruiken zonder dat te melden aan de bronhouder. Maar er zijn organisaties die heel graag willen weten wat er met hun data gebeurt. **Social media-monitoring** bevindt zich momenteel vooral binnen afdelingen Communicatie. Voorstelbaar is dat het monitoren van open data ook daar gaat plaatsvinden
- Data is voer voor journalisten en onderzoekers; **datajournalistiek** is in opkomst. En er is steeds meer open data om te gebruiken en om iets van te vinden, zeker ook door journalisten
- Over datasets, dataportals, databeleid mag of moet zelfs **gecommuniceerd** worden. Zeker om hergebruik te stimuleren
- **Klantcontactcentra** kunnen zelf ook data hergebruiken en inzetten voor de beantwoording van vragen
- Open data is een instrument voor het oplossen van vraagstukken. En dus ook voor het **oplossen van communicatievraagstukken**, in de breedste zin van het woord

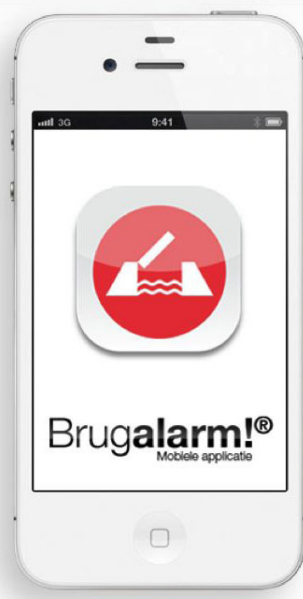
Brugalarm!®

Een idee geboren uit dagelijkse ergernis

Met deze applicatie kunnen gebruikers zien of de brug open en/of dicht staat. Men kan hier de vertrektijd en route op aanpassen.

Wachten voor bruggen zit hoog in de irritatietop bij weggebruikers en is een belangrijke veroorzaker van vertragingen.

Met de mobiele applicatie Brugalarm!® behoort dit voortaan tot de verleden tijd.

Functies

- Live meldingen op uw mobiele telefoon ontvangen wanneer een brug open en/of dicht gaat.
- Voer uw reistijden in om zo alleen meldingen te ontvangen wanneer u dit wilt.
- Meldingen als pushberichten instellen.
- Voer het gewenste bereik in km's in om binnen de ingestelde straal meldingen te ontvangen van de gewenste bruggen.
- Maak een keuze uit uw brug of stel meerdere bruggen in.

de uitvoerende taak van de overheid op zich kunnen nemen. Maar”, waarschuwt Suijkerbuijk, “we moeten steeds voor ogen houden dat open data uitsluitend een middel is. Een middel om innovatie, bedrijvigheid, transparantie en ook betere dienstverlening voor elkaar te krijgen. Het moet geen doel op zich worden.”

Open data worden vaak als iets technisch gezien. Verschoor reageert: “Dat komt door de term 'data'. Daardoor krijgen allerlei afgeleide aspecten van open data als technische randvoorwaarden, opheffen van juridische belemmeringen, portals, architectuur, standaardisatie e.d. veel nadruk. Dan gaan heel veel kosten voor de baat uit. En dat vertraagt de adoptie, vind ik, zeker in deze tijd van hervormingen en bezuinigingen. Voor mij zijn open data niet technisch maar instrumenteel en grondstof voor verandering - open data is een interventie - voor het oplossen van vraagstukken, ook bezuinigingsvraagstukken.”

Dit artikel kwam tot stand n.a.v. de kennismiddag van de Academie voor Overheidscommunicatie van 19 april 2012: ‘Open data. Nieuwe kansen voor beleid en communicatie?’. Paul Suijkerbuijk, projectleider van data.overheid.nl, en Frank Verschoor, aanjager van open data binnen overheidsorganisaties, deelden hun visie op het gebruik van open data.

Op deze maandelijkse kennismiddagen laten sprekers van binnen en buiten de overheid hun licht schijnen over actuele communicatieonderwerpen.

Op deze manier blijven communicatieprofessionals van de Rijksoverheid op de hoogte van ontwikkelingen in hun vak. Kijk voor meer informatie op www.rijksoverheid.nl/Overheidscommunicatie of mail met academie@minaz.nl

Tekst: Peter Schouten, politiek redacteur bij de Rijksvoorlichtingsdienst, Ministerie van Algemene Zaken.

Fietsrek	6	2011-08-0	121531,2	486880,9	4,895787	52,36878	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121531,5	486882,7	4,895792	52,36888	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121530,8	486879,6	4,895782	52,36877	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121533,6	486886,9	4,895822	52,36884	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121534	486888,5	4,895828	52,36885	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121534,5	486890,5	4,895835	52,36887	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121535	486892,5	4,895842	52,36889	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121535,4	486894,3	4,895847	52,36889	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121535,9	486896,3	4,895855	52,36892	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121521,4	486871,2	4,895645	52,3687	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121522,4	486870,8	4,89566	52,36869	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121523,4	486870,3	4,895675	52,36869	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121519,9	486863,7	4,895623	52,36863	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121518,1	486864,1	4,895596	52,36863	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121511,5	486865,5	4,8955	52,36864	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121510,2	486865,7	4,895481	52,36865	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121513,1	486874	4,895522	52,36872	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121510,7	486875	4,895487	52,36873	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121508,6	486875,8	4,895456	52,36874	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121506,5	486876,4	4,895426	52,36874	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121504,5	486876,9	4,895396	52,36875	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121502,3	486877,3	4,895364	52,36875	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121500,2	486877,7	4,895332	52,36875	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121496,4	486878,5	4,895277	52,36876	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121495,1	486870,6	4,895259	52,36869	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121494,8	486868,7	4,895255	52,36867	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121487,3	486864,8	4,895144	52,36864	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121485,4	486865,4	4,895116	52,36864	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121483,8	486865,8	4,895093	52,36864	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121479,2	486869,6	4,895024	52,36868	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121477,4	486868,9	4,894999	52,36867	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121475,1	486867,9	4,894965	52,36866	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121472,8	486866,7	4,894931	52,36865	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec
Fietsrek	6	2011-08-0	121470	486865,5	4,894891	52,36864	<gml:Point srsName=SDO:90112" xmlns:gml="http://www.opengis.net/gml"><gml:coordinates dec

Zo ziet een onbewerkt open data-bestand er uit. Het bevat informatie over waar zich in Amsterdam Centrum fietsrekken, fietsbeugels, fietsnietjes en fietsstallingen bevinden. Deze dataset staat op het open data-portaal van de Rijksoverheid, maar ook op de site van de gemeente Amsterdam. Ontwikkelaars kunnen met deze data aan de slag om een handige app te maken!